

Mondmaskers, issues, risico's en reputatie vanuit een geïntegreerd perspectief

(10)(2g), Clb

Rollen en verantwoordelijkheden

OMT: wetenschappelijk advies mondmaskers (zowel medisch als niet medisch) ten behoeve van besluitvorming crisisbestrijding

RIVM/LCI: vertaling adviezen OMT (en andere wetenschappelijke inzichten, samen met praktijkervaring) naar richtlijnen voor het veld (in het bijzonder voor publieke gezondheid).

Gedragsunit: onderzoek en advies m.b.t. gedragswetenschappelijke aspecten toepassing mondmaskers

Communicatie: ondersteunend aan bestrijding (richting veld, publiek, media); afstemming VWS/NKC

Issues

(10)(2g)

2. Niet-medische mondneusmakers en tegenstrijdigheid intern (binnen RIVM)

In 1 week verschillende signalen Clb (10)(2g) en gedragsunit (zie uitwerking (10)(2e))

Risico's: aanwezig en gemanifesteerd in de praktijk

Reputatieschade: mogelijk geweest; communicatiekanalen Clb (10)(2g) gedragsunit- communicatie RIVM zijn verbeterd

3. Medische mondneusmaskers in de ouderenzorg

Issue: bij afwezigheid van een organisatie die richtlijnen maakt voor ouderenzorg (vroeger was dat de WIP) heeft het veld een beroep gedaan op richtlijnopstellers van het RIVM-LCI. De richtlijnen zijn gemaakt o.b.v. een risicoladder waarbij besmettelijkheid van de bron, kans op blootstelling, duur en

intensiteit zijn gewogen. Voor sommige situaties (vluchtig contact: kop koffie aanreiken) en werkzaamheden op grotere afstand dan 1,5 m zijn geen maskers geadviseerd (laatste conform WIP). Door Nieuwsuur uitvergroot (o.b.v. enkele interviews in het veld) tot een drieluik waarin gesteld wordt dat medewerkers in groot gevaar zijn gebracht (juli).

Bij herziening richtlijn in augustus is door een medewerker de zin over vluchtig contact verwijderd (wederom door Nieuwsuur als bewijs beschouwd voor nalatigheid RIVM : stiekem richtlijnen veranderen). Discussie in de media over wel of niet schaarste als onderbouwing van de richtlijn, ongelukkige uitlatingen collega o.b.v. zeer opdringerige en ongenueanceerde persvragen. Hierdoor het RIVM tegenover VWS geplaatst.

(10)(2g)

Reputatieschade: groot voor het RIVM en OMT; ook hebben medewerkers dit als een bijzonder onprettige situatie ervaren waarbij ook de veiligheid en de ruimte van de professional in het gedrang kwamen. Dit probleem duurt voort. Voor dit soort situatie is een strategie nodig, met duidelijke omslagpunten voor een actievere houding naar buiten. Ook is het m.i. noodzakelijk dat we expertise naar het RIVM halen voor het vooraf identificeren van issues die een grote kans hebben om de reputatie van het RIVM en de veiligheid van de professionals te beïnvloeden.

Over mondkapjes speelt:

- Internationale aanbevelingen WHO en andere landen die al vanaf april/mei gebruik van niet medische mondkapjes adviseren

(10)(2g)

- Op 24 juli media-verzoeken aan de gedragsunit ivm resultaten 5^e ronde gedragsonderzoek. Vanwege de aandacht voor mondkapjes in de media op dat moment is hierover een vraag beantwoord op basis van een (te) snelle scan van nieuwe literatuur en (te) beperkte afstemming intern. Enkel deze quote heeft het NOS journaal gehaald.
- Gedragsunit 8 mei – memo gedragsinzichten – geen sterk wetenschappelijk bewijs gevonden dat mensen zich zodanig veiliger gaan voelen dat zij andere gedragsmaatregelen minder goed zouden toepassen. Ook voor het omgekeerde is geen hard wetenschappelijk bewijs gevonden.
- Ook bij de actualisatie lit.review gedragsunit van 5 aug – geen robuust bewijs gezonden dat risicocompenserend gedrag wel of niet optreedt bij het gebruik van mondkapjes. Hoewel meerdere studies suggereren dat er mogelijk een toename is van gewenst gedrag (afstand houden met name door anderen), sluiten deze studies niet uit dat onder bepaalde omstandigheden risicocompenserend gedrag toch kan optreden.
- Op verzoek van VWS zijn is de effectstudie bij pilots naar mondkapjesverplichting in A'dam en R'dam begeleid vanuit de gedragsunit. Geen effect op afstandhouden, wel op minder aanraken van gezicht in de infectieuze gezichtgebieden werd geconcludeerd.
- Mensen hebben op vakantie in Europa zelf ervaren dat mondkapjes in winkels ok zijn.

Tijdslijn aandacht voor mondkapjes vanuit de gedragsunit

	datum	titel	verzoek van	quote
memo 1	8-mei-20	Gedragswetenschappelijke literatuur rond mondkapjesgebruik. Een rapid review van de literatuur. (gepubliceerd op rivm.nl)	VWS ((10)(2e)) via Q&A ivm persco en later LCI (10)(2e)	"In de adviesvraag aan het omt komen, niet onverwachts, de mondkapjes voor burgers weer aan de orde, het zou fijn zijn om daar een advies op te krijgen dat zowel vanuit de epidemiologisch/virologische kant als vanuit de gedragswetenschappelijke kant bekeken is"
	24 juli	Reactie op vraag over mondkapjes in journaal, terwijl focus was op resultaten R5	Check was vooraf gedaan via perswoordvoering; inschattingfout gemaakt bij de gedragsunit	Zie bijlage
memo 2	5-aug-20	Actualisatie van de gedragswetenschappelijke literatuur rond mondkapjes (gepubliceerd op rivm.nl)	(10)(2g)	VWS direct aan gedragsunit 24/7: Graag ontvang ik ook van jullie komende week nog de laatste inzichten op basis van recente literatuur rondom de mondkapjes: wat heeft het dragen van mondkapjes bv. voor effect op het bewaren van de afstand van 1,5m?
memo 3	2-okt-20	Gedrag en mondkapjes in de publieke ruimte (enkel interne memo)	LCI tbv (10)(2g) aan gedragsunit	(10)(2g)

berichtgeving over mondkapjes vanuit RIVM dd 24 juli – zoals door (10)(2e) gedeeld met de (10)(2e) van VWS

Mondkapjes en bevindingen vanuit gedragsonderzoek

Uit gedragsonderzoek uitgevoerd in Duitsland en Italië komt naar voren dat het dragen van mondkapjes er toe kan leiden dat mensen juist meer afstand bewaren. Dit is een van de bevindingen die in het OMT ingebracht zal worden en wat het OMT in haar advies over het dragen van mondkapjes zal meewegen.

Hoe is de berichtgeving op 24 juli vanuit het gedragsonderzoek verlopen?

Mediadoel: delen van de resultaten van de 5^e ronde vragenlijstonderzoek

Afgelopen dagen merken we toenemende belangstelling van journalisten voor naleving van gedragsregels. Ook zien we in de sociale media een toenemende belangstelling voor mondkapjes. Omdat we in het gedragsonderzoek de geldende gedragsregels uitvragen kunnen we op basis van het gedragsonderzoek enkel iets zeggen over niet-medische mondkapjes in het OV (69% staat achter deze gedragsregel; 43% denkt dat helpt; 34% denkt dat het een beetje helpt).

Naast het vragenlijstonderzoek houden we ook de internationale wetenschappelijke literatuur bij over gedragsaspecten van (mogelijk) maatregelen, waaronder ook mondkapjes. Begin mei is door het RIVM een overzicht van de gedragswetenschappelijke literatuur in relatie tot mondkapjes gepubliceerd. Gezien de huidige aandacht is deze week gewerkt aan een actualisatie. Over deze bevindingen is contact geweest tussen de gedragsunit en de collega's van LCI.

Radio interview Spraakmakers

(10)(2e) gedragsunit RIVM) heeft vanochtend de radio te woord gestaan over de resultaten 5^e ronde. Hierbij kreeg hij ook nog een vraag over mondkapjes. Hier heeft hij aangegeven dat wij nog geen nieuwe inzichten hierover hebben, dat eerder onderzoek niet eenduidig was.

Interview NOS Journaal

Interview van (10)(2e) met de NOS – Gerri Eijckhof – was rond 13u live op het RIVM-terrein in Bilthoven. Insteek van het interview was de publicatie van de cijfers van de 5^e ronde van het vragenlijstonderzoek naar gedragsregels en welbevinden. Gezien de aandacht voor mondkapjes de laatste dagen heeft de journalist doorgevraagd op mondkapjes. Hierop is de mededeling gedaan op basis van een aantal recente publicaties waarin onderzoek laat zien dat het dragen van mondkapjes kan bijdragen aan het houden van meer afstand. Deze informatie zal doorgeleid worden naar het OMT. In verslaglegging door de NOS ontstaat het beeld dat hiermee ook het RIVM van mening is dat het dragen van mondkapjes aanbevolen zou moeten worden. Dat is onjuist het RIVM is niet van standpunt gewijzigd.

Contact met VWS

(10)(2e) belde met het RIVM om te vragen of vanuit de gedragsunit nog nieuwe informatie hadden over mondkapjes. Dit wordt bevestigd. We hebben (10)(2e) geadviseerd om het advies volledig via het OMT te laten lopen en ons overzicht ook bij het OMT in te brengen.